

Les rehabilitacions de Darwin i Galileu efectuades per l'Església Catòlica han obert un debat sobre les relacions entre les recerques científiques i el Vaticà. El científic Alfred Giner Sorolla reflexiona amb perplexitat sobre les conseqüències de l'actitud de Roma.

Una fossa vertiginosa

Si calgués caracteritzar el segle XX, una possibilitat seria anomenar-lo "l'era de les rehabilitacions": les hem experimentades a casa nostra després de la guerra "incivil", quan els vencedors van muntar l'aparell de les "depuracions" de tots els acusats de col·laboració amb els *rojo-separatistas*. Després de la segona guerra mundial, en forma similar, els aliats van procedir a la "desnazificació" d'Alemanya. Fou pels anys 50, quan Khruixtxov, arran d'un discurs en què revelà els crims monstruosos comesos per Stalin, va decretar la "desestalinització", i "rehabilità" els milers de víctimes assassinades durant les terribles "purgues" dels anys 30. Recentment, hem presenciat "rehabilitacions" de l'Església: per exemple la de Jan Hus, qui al segle XV fou acusat falsament d'heretgia per les autoritats eclesiàstiques i incinerat a la foguera inquisitorial. El 1992, el papa va ordenar la "rehabilitació" de Galileu de la condemna pel Sant Ofici de l'any 1633, inculpat també d'heretgia per la seua advocació de la teoria heliocèntrica de Copèrnic. Encara no s'havia assolat la pols causada per aquest reconeixement, quan el papa va acceptar en una declaració a l'Acadèmia Pontifícia de Ciències, l'octubre de 1996, la teoria de l'evolució de Darwin al 1859. Les "rehabilitacions" de Galileu, després de 329 anys, i de la teoria de l'evolució, després de 147, indiquen que el Vaticà té pressa, potser induïda per la proximitat de la magna celebració del tercer mil·lenni, en què voldria aparèixer amb un esperit d'*aggiornamento* envers la ciència, i amb un caràcter de modernitat i de tolerància.

Entre les opinions que s'han expressat sobre aquesta declaració figura en forma destacada un editorial de *Le Monde* (25-2-1996) titulat: "Darwin, rehabilitat per l'Església". Un article caracteritzat per la seua anàlisi objectiva, incisiva i profundament desconcertant.

L'editorial de *Le Monde* ressalta que l'Església des de sempre ha defensat la interpretació estrictament literal de la narració de la creació com es descriu en els primers capítols del llibre del Gènesi.

Els intents de conciliar l'evolució amb la teologia estan destinats al fracàs donada la radical separació entre ciència i religió.

Al 1950, el papa Pius XII, en l'encíclica *Humani generis*, amonestava sobre el perill que representava el darwinisme per als dogmes centrals del catolicisme i que era "generalment acceptable", a condició que es presentés sols com a hipòtesi i no com a doctrina. Contradient el seu predecessor, Joan Pau II, ha manifestat que l'Església està preparada per acceptar formalment l'aclaparadora i creixent evidència científica de l'evolució, "en qualitat de més que una hipòtesi". En la seua declaració, el papa va traçar una ferma línia entre l'àmbit material i l'espiritual: "Que si bé és ac-

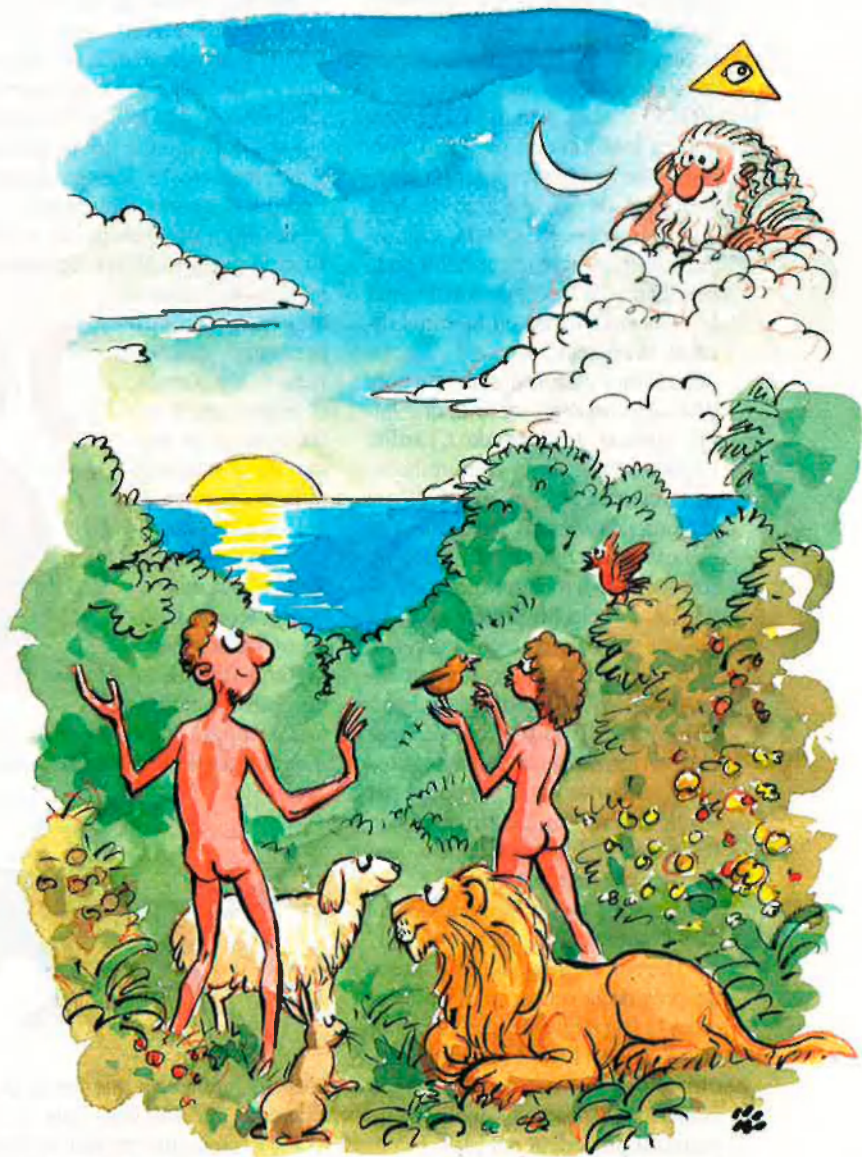
ceptable que el cos humà s'originà de matèria viva, no ho és que l'esperit és també un producte de la matèria". Una afirmació que, des del punt de vista científic, resulta inacceptable i, segons s'ha comentat en la revista *Nature*, condueix a "un conflicte insoluble entre ciència i fe". És un fet que els intents de conciliar l'evolució amb la teologia estan destinats al fracàs donada la radical separació entre ciència i religió; dos mons i posicions antagonistes per llur natura intrínseca: la il·lusió versus el coneixement, la fe contra la raó.

"Les conseqüències d'aquesta rehabilitació poden ser considerables." Així ho manifesta l'esmentat editorial: més que considerables hom diria que poden ser devastadores; marcaran una època i una divisòria, un abans i un després. L'home deixa de ser creat "a imatge i semblança de Déu", el seu cos deriva del procés d'evolució, "però l'ànima és creada per Déu en el moment de la concepció". Els teòlegs argüeixen que en última instància, Déu és el creador de l'univers i el qui va posar les llavors de la vida en la matèria, de manera que creà l'home mitjançant la selecció natural. Una bella fórmula que potser no convencerà tothom; els científics, perquè introdueix elements místics, i els creients, per l'aspecte materialista de la solució.

Continua el comentari de *Le Monde*: "El distanciament respecte a la interpretació fonamentalista de la Bíblia conté el risc de socavar tot l'edifici dogmàtic basat en el pecat original i en l'existència del mal que ha format les nostres mentalitats occidentals". El comentarista no té en compte que al llarg de la història del món occidental

les concepcions bíbliques no han pogut deformar tothom; ho testimonien les veus discordants i les heretgies que han sorgit des de l'inici del cristianisme.

Amb una nota aguda i demolidora continua l'editorial: "Sense la noció de la culpa hereditària, derivada del 'primer home', Adam, els dogmes centrals de la fe cristiana, com el pecat original i la redempció, no són pas comprensibles. O a partir del moment que s'admet que l'home no ha nascut del dit de Déu, sinó que ha derivat progressivament de l'animalitat, tota la manera d'entendre l'existència del mal al món ha d'ésser revisada. Quan vol recuperar tot el temps perdut, en relació amb les exigències de la comunitat científica, l'Església acaba d'obrir sota els seus peus una fossa vertiginosa". Quin impacte pot causar l'esfondrament de la noció del pecat original i la culpa hereditària, conseqüència de l'acceptació de l'home com un mer producte de l'evolució? Quin efecte pot ocasionar en un edifici cultural monolític, tan vast i persistent, una institució mil·lenària amb un poder i una riquesa material úniques al món? Una Església amb un seguici de centenars de milions de creients, més o menys nominals, pels quatre cantons del planeta... Ni l'acceptació de l'heliocentrisme a què tant s'havia oposat l'Església per ésser contrari a la cosmologia bíblica, ni el reconeixement de l'evolució darwinista, malgrat que entra en ple conflicte amb l'origen de l'home segons el llibre del Gènesi, no han de causar cap osca en la fe dels creients. "Aquí no ha passat ni passarà res": la gent continuarà amb la fe infusa dels seus avantpassats i inculcada per l'omnímoda indoctrinació a les escoles i a les esglésies. Se celebraran els mateixos rituals de sempre; la creença en el pecat original, la redempció, el cel i l'infern prevaldran en les masses dels fidels... Mentrestant... la Terra no deixarà de fer voltes entorn del Sol, com deia Galileu..., els animals continuaran evolucionant com va establir Darwin... "La ciència anirà progressant i descobrint, però l'home sempre tindrà

necessitat de creure per afrontar el neguit de l'existència. D'una banda, l'empeny, l'instint de conservació, la "fam d'immortalitat", d'altra banda, pot experimentar el vertigen del *timor nihilo*...

Amb força candidesa es demana l'editorialista de *Le Monde* en el penúltim paràgraf de l'article: "Podrà (*l'Església*) continuar tapant preguntes tan fonamentals, dispensar un ensenyament religiós que no té gens en compte les adquisicions de la ciència?". I continua exposant una ben assenyada reflexió: "La narració de la creació del món, l'existència del pecat ori-

ginal i d'un paradís terrenal ja no són admissibles per nens que no ignoren, per exemple, les realitats de la prehistòria". No tan sols la prehistòria, que mostra l'ascendència de l'home, sinó també les altres ciències: l'astronomia, la física, la biologia i la psicologia, en suma, les descobertes dels investigadors que durant cinc segles han explorat el llibre de la natura en constant quest per desxifrar tants enigmes que ens encerclen... Val a indicar a aquest respecte que el cristianisme es fonamentava tradicionalment en una cosmovisió geocèntrica; quan el geocentrisme

es va demostrar que era fals, la conclusió lògica és que el cristianisme era fals, un fet que pot succeir quan les Sagrades Escripures s'identifiquen amb teories de la ciència. Així, quan l'Església abraça la teoria de l'evolució, corre el risc que aquesta teoria sigui reemplaçada per una altra de diferent i aleshores l'Església, suposadament infal·lible, es trobaria en la necessitat d'haver de fonamentar les seues doctrines en la variabilitat de la ciència.

Conclou l'editorial amb una nota de to acomodatiu, com la que havia intentat Teilhard de Chardin, l'apòstol fallit de la conjuminació de la ciència amb la Bíblia: "Així el contenciós entre l'església i la ciència s'alluegereix. Una i altra són cridades a mostrar més modèstia. La ciència no pretén avui dia posseir un coneixement universal de les lleis de l'univers i fonamentar a partir d'elles tots els missatges ètics. L'Església, per la seua part, progressa quan deixa de substituir les dades de la revelació per les de la recerca científica i quan reconeix finalment la ciència com a exigència de tota cultura".

No resulta petita la coincidència que l'anunci de la "rehabilitació" de Darwin aparegués dos mesos després de la sensacional publicació a la (prestigiosa) revista científica *Science* (17-8-1996) d'un article d'uns investigadors de la NASA que descriu l'anàlisi d'un meteorit procedent del planeta Mart que indicava la possible existència de microorganismes i de material biològic. La detecció de vida en un altre planeta constituïria la més gran descoberta mai feta per la ciència. En

primer lloc, contestaria la pregunta formulada per l'home des de fa molt de temps de si "estem sols" a l'univers; de major significació encara: constituïria una prova addicional incontrovertible de la teoria de l'evolució. De segur que davant

d'aquest fet és quan la sàvia Acadèmia Pontifícia de Ciències es va decidir a sortir amb un nou "colp" propagandístic, la "rehabilitació" de Darwin. Com l'anterior rehabilitació de Galileu, l'acceptació del darwinisme no va produir gaire impacte ni sotragament en l'edifici dogmàtic tradicional.

Més enllà de Darwin: no podria succeir que l'Església, continuant la sèrie de "rehabilitacions", n'emprengués una de més agosarada, i projectara l'acceptació de la teoria de l'evolució química formulada pel científic soviètic Oparin l'any 1924? Segons aquesta teoria, la vida es va originar a la Terra mitjançant un prolongadíssim procés durant centenars de milions d'anys a partir de materials inorgànics.

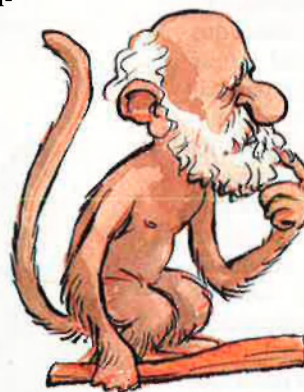
És una teoria que fou ja considerada per Darwin, que si bé creia que era fútil dedicar-se a aquest tipus d'estudis, va reconèixer la possibilitat de crear éssers vius a partir de components inorgànics. Amb l'evolució biològica de Darwin s'explica la diversitat morfològica i la complexitat creixent dels éssers vius, mentre que l'evolució química enunciat per Oparin correspon a l'origen espontani de la vida a la terra primitiva sorgit de la matèria inert. La interacció de radiacions sobre l'atmosfera i els oceans plens de components inorgànics va produir substàncies orgàniques precursors de macromolècules autoreplicables, de les quals sorgiren els elements

cel·lulars que engendren l'evolució biològica. Pels anys 50, els investigadors Stanley Miller i Joan Oro,

mitjançant síntesis químiques que simulaven les condicions ambientals de la Terra primitiva, obtingueren, respectivament, aminoàcids i purines, components bàsics de les proteïnes i de l'ADN, les molècules fonamentals dels éssers vius. Aquests transcendents experiments foren seguits per nombrosos treballs de síntesis abiòtiques que han reproduït la majoria dels components dels éssers vius, unes investigacions que constitueixen un sòlid suport experimental de la teoria d'Oparin. Ara bé, donada la parsimònia amb què l'Església reconeix les adquisicions de la ciència i tenint en compte els intervals

transcorreguts en l'acceptació de l'obra de Galileu i de Darwin, hom pot estimar que d'aquí uns quatre o cinc segles, s'efectuarà la "rehabilitació" d'Oparin i l'acceptació de la seua teoria de l'origen de la vida per causes exclusivament naturals.

Colofó i síntesi: S'ha discutit el desvetllament recent de l'Església a la realitat del món de la ciència. La interrogació de la natura que temps enrere es considerava una idea perillosa perquè posava en qüestió la narració del Gènesi esdevé ara motiu d'interès i d'acceptació. Un viratge d'actitud de l'Església que s'ha plasmat en unes "rehabilitacions" adreçades a esborrar els errors del passat, i a presentar una imatge de modernitat i tolerància. "Viure per veure"...

Alfred Giner Sorolla